

MLADOST

Izhaja 1. in 3. soboto vsakega meseca. □ Celoletna naročnina znaša 2 K, posamezne številke po 10 vin. □ □ □ □ □
Uredništvo: Fr. Terseglav, Ljubljana (Katol. tiskarna). □ □ □ □ □
Upravništvo: Lud. Tomažič, Ljubljana (Katol. tiskarna).

Št. 11.

V Ljubljani, dne 2. julija 1910.

Letnik III.

Orli!

Bližajo se dnevi, ko bomo, spominjajoč se svetih bratov Cirila in Metoda, ki sta slovenskemu narodu prinesla iz Vzhoda luč, najdražji zaklad, ki ga imamo, krščansko vero, ustanovili povsod po naši domovini podružnice »Slovenske Straže«, društva, ki naj brani našo vero, našo last, naše brate in sestre pred tujcem, ki hoče izbrisati slovensko ime iz zemlje.

Vi Orli ste poklicani, da te dni posebno proslavite, saj ste si gorečnost za Boga in ljubezen do doma zapisali na svojo zastavo.

4. julija, v ponedeljek, ob 9. zvečer zažgite po vseh slovenskih župnijah, po vseh gorah in gričih kresove, da bodo po vsej Sloveniji plamtela znamenja naše ljubezni do Boga in njegovega naroda visoko do neba.

10. julija pa sodelujte, Orli, marljivo in vneto, kakor ste se vsikdar pri vsaki priložnosti izkazali, pri ustanavljanju podružnic »Slovenske Straže«, nabirajte prispevke, agitirajte, nagovarjajte ljudstvo, da pristopi.

Orli, izkažite se te dni za najmarljivejše delavce in predbojevnike za vzore našega vernega in domoljubnega slovenskega ljudstva!

Kaj nas uči zgodovina o slovenskem liberalizmu?

Velika napaka našega mladega rodu je, da ne pozna zgodovine slovenskega naroda, kako se je razvijal zlasti sredi preteklega stoletja, ko smo se Slovenci začeli politično gibati in se zavedati, da smo narod, enakopraven in enakoveljaven, kakor vsa druga avstrijska ljudstva.

Če bi danes to zgodovino boljše poznali, ne bi bilo mogoče, da bi se toliko Slovencev dalo zbegati od nasprotnikov katoliške misli. Koliko je še danes ljudi med nami, ki verujejo liberalcem, kadar jim ti tako-le govorijo:

»Ne verujte farjem in tistim par klerikalnim koristolovcem, ki se jih ali zavoljo

dobička ali častihlepnosti držijo, da hočejo liberalci izpodkopati vero in uničiti katoliško cerkev! To so si farji in klerikalci izmislili, da bi nas mogli lažje pobijati. Liberalci so bili vedno pošteni in dobri ljudje, ki so vero visoko čislali in niso nikoli nič imeli zoper katoliško cerkev, nasprotno so svoje verske dolžnosti zmiraj izpolnjevali. Sploh so Slovenci bili do zadnjih časov vsledkar složni in so se prizadevali le za narodnost. Vere ni nobeden vlačil v politiko. To reč so začeli nekateri gospodstvaželjni duhovniki, da spravijo slovensko ljudstvo v odvisnost od farovžev in farške sebičnosti. Niso bili vsi duhovniki taki. Bilo je veliko takih, ki so kot pravi apostoli Kristusove ljubezni obsojali klerikalizem, ki je začel rušiti edinost med slovenskim narodom. Klerikalci so se lagali, da smo naprednjaki zoper Boga, pa smo le za napredek ljudstva, ker nočemo, da bi ga komandiral farovž. Saj je tudi Jezus rekel: Moje kraljestvo ni od tega sveta! Duhovnik naj bo v cerkvi; kar ljudje doma počno, kakšnih političnih nazorov so, to ga nič ne briga. K večjem sme, če bi ljudje se preveč izpačili, kakor dobri pastir stopiti med nje, jih pregovarjati in če bi se kljub temu ne poboljšali, zanje moliti. Na smrtni postelji se že bodo: saj ni nikoli prepozno. Najboljše stori duhovnik, če se ljudem popolnoma prilagodi: kako lepi so bili tisti časi, ko se je kakšen gospod kaplan na ženitovanjih sam vrtel do dvanajste opolnoči! Ali ni to Kristusova vera? Ali smo liberalci? Mi smo kristjani, napredni, za dobro vneti, delavni za domovino, vero spoštujemo, klerikalci pa — ali mislite, da je njim za vero? Kaj še! Za posvetno gospodarstvo jim je, da bi kmet bil zmiraj neumen in nosil svojo težko prisluženo petico v farško mavho.«

In veliko ljudi je, ki to verjamejo, a marsikateri se na ta lim ne bi vsedel, če bi količkaj poznal zgodovino našega političnega razvoja in boja. Orli pa, ki so poklicani, da stopijo v prve vrste našega krščanskega ljudstva, ne smejo, kar se tega tiče, tavati v nejasnosti, marveč morajo, kakor povsod, tudi v tem oziru biti docela poučeni in tudi za to skrbeti, da bodo vsi, ki z njimi pridejo v dotiko, čedaljebolj

jasno spoznali, kako se je v naši domovini liberalizem začel in kaj je učil v resnici.

Zakaj tega nas uči nepristranska zgodovina: da je bil liberalizem na Slovenskem že izpočetka brezversk in Cerkvi sovražen in da je že izpočetka zasledoval prav iste namene, kakor jih danes! Liberalizem je bil na Slovenskem že prvega dne svojega rojstva svobodomiseln, že odpočetka je težil za tem, da podere temeljne nauke katoličanstva in že v svoji zibelki mu je bilo zadnji namen: ustvariti take državne postave, da bi bilo krščanstvo za javno življenje popolnoma brez vsakega vpliva. Kar so danes svobodomiselci na Francoskem udejstevili, vse to je bilo za vzor že našim prvim slovenskim liberalcem, ki sami sebe slikajo za pohlevne ovce. Duhovščina je v svoji ogromni večini vsekdar obsojala liberalne težnje in njih nevarnost tudi izpoznavala. Tista pest duhovščine, ki je držala z liberalci, je bila ali zaslepljena vsled želja po napačni slogi ali pa kakor Božidar Raič tudi po duhu liberalna.

Te dni je spisal dr. J. Prijatelj življenjepis znanega slovenskega pisatelja Janka Kersnika (Schwentner, Ljubljana, 1910). Dr. Prijatelj je sam svobodomiselnega mišljenja, zato je pač nesumljiva priča, če gre za liberalno dobo med Slovenci. In res: Dr. Prijateljevo delo nam jasno dokazuje, da je liberalizem, ki je nastal med nami okoli 1860 leta, bil že takoj resnični liberalizem, in da je prav ta katoliški misli načelno nasprotni liberalizem naše do tedaj skoziin-skozi katoliškoverno ljudstvo razcepil ter katoliško misleče može naravnost prisilil, da so se mu uprli.

Le poglejmo!

Slovenski liberalizem l. 1860.

Janko Kersnik, ki ga moremo imenovati po pravici zgled slovenskega liberalnega inteligenta, se je rodil leta 1852 na gradu Brdu v kamniškem okraju. Njegova rodovina je bila gorenjske kmečke krvi, oče je bil sodnik, krog, ki se je gibal v njem Kersnik v najmlajših letih, trška inteligenca: sodniki, adjunkti, notarji, kontrolorji, poštarji in njihove gospe. Leta 1862 je Kersnik vstopil v Ljubljani v gimnazijo. Že tedaj je troval mladino duh nemškega liberalizma. Dijaki so bili v prvi vrsti domorodci, a podlaga temu domorodju je že v tisti tako zgodnji dobi bil liberalizem! Brali so posebno juda Heineja, ki se je kruto norčeval iz vere in Janko Kersnik je še komaj v šesti šoli spesnil te-le kitici:

»Padla slovenska bo lipa prekmalu
na zemljo cvetočo,
Ak' ne ugonóbi črvá — farške morilne
moči!«

Iz učitelja slovenščine, duhovnika Marina, se je Kersnik norčeval, da se mu zdi lepa le tista naloga, v kateri je »v vsaki drugi vrsti beseda Bog«. Molitvice zapiši in izvrstno boš imel!« Okoli l. 1869. se je mladi Kersnik začel zanimati tudi za sabljanje. Slovenske dijake so kvarili tudi nemški. Vsi so se tudi dobro zavedali, da so liberalci; Levec je Kersniku z Dunaja pisal: »Kranjci in Goričanje smo liberalni Slovenci in potem Rusi, Štajerci pa farški Hrvalo-Slovenci. To so naše politične stranke.«

Leta 1868. je Kersnik v sedmi šoli prišel v neke preiskave, vsled česar ga je oče, okrajni sodnik na Brdu, vzel na dom, da se uči privatno dalje. Tu je Kersnik lezel čedaljebolj v tisti plitvi, omejeni in frazavi liberalizem, ki je ostal do danes isti! Ali ni mladi Kersnik podoba liberalnega inteligenta, kakršen je tudi še danes? Začel je kovati nemške pesmi neki Nemki, v katerih toži, kako je nesrečen in je zgubil vso vero, vse želje in sanje, in čuti le bolečine in toči solze. Bral je svobodomiselnega Börneja, nemške liberalne liste, romane, pesnike in neko zgodovino, v kateri se sramotijo papeži. Začel je frazariti. Leta 1870 je pisal svojim sošolcem pismo, kjer pravi: »In recite vi fantje gorenjski, vi, katerih zibel je stala ob veličastnih snežnikih, recite, ali ni vaša ljubezen do domovine tako čista, tako velikanska, kakor je jasno nebo gorenjsko, kakor so srebropene vode gorenjske. Recite, fantje notranjski, ali je vaša ljubezen tako trdna kakor je skalnata vaša zemlja? In vi, ki so vas rodile solnčnate vinske gorice, vi fantje Dolenjci, recite, ali je vaša ljubezen do domovine tako krepka, tako goreča, kakor je kapljica, ki se rodi po vinogradih vaših? Da, res je! Tako čista, tako trdna, tako goreča je ljubezen vaša. In zato se hočemo boriti za svoj rod, zato: rojaki, opasujmo uma svitle meče! Mladi smo še; zato je treba, da se pripravljamo, da se učimo za prihodnost, za boj za omiko, napredek in svobodo! In zato, fantje slovenski, dvignimo kupice!«

Noben liberalni sokol bi danes ne mogel govoriti drugače!

Leta 1870 je napravil Kersnik zrelostno izkušnjo. V zrelostni nalogi je zapisal stavek, da še nobena vera ni mogla odgovoriti na vprašanje, odkod človek izhaja in kam gre. Mladi Kersnik je torej stal na stališču, da ne vemo, ali smo od Boga ustvarjeni ali nismo, tudi ne vemo, je-li življenje po smrti. To je bila vera slovenskega liberalca že leta 1870! V počitnicah, preden je šel na Dunaj, pa se je norčeval: »Kaj bodeš se ukvarjal — In trudil preveč — Očeta naganjal — Da pošlje te v Beč! — Tam bodeš le stradal — Naučil se nič — In vero boš zgubil — Te vzel bo hudič.«

Kako je pa v teh časih, ko je rasel Kersnik in se pripravljaj za visoko šolo, bilo v naši politični javnosti?

Hus vzor liberalni mladini.

Leta 1860 je cesar izdal takozvano oktobrsko diplomu, v kateri je dal Avstriji ustavne pravice in obljubil vsem narodom popolno enakopravnost. Vlada je bila tudi v resnici pripravljena Slovincem v mnogem ugoditi in hotela uvesti celo slovenski uradni jezik, a ljudstvo je bilo premalo politično prebujeno. Tudi zastopniki ljudstva niso znali izrabiti ugodnega trenutka. Zato se je pojavil zoper prvake odpor v narodnih krogih, prvi v tem boju je bil Levstik. Obenem s tem odporom zoper prvake je pa začel dvigati svojo glavo liberalizem, ki nas tu zanima. Na liberalno struno je začel nekoliko udarjati Levstik že v »Slovenec«,*) ki je izhajal v Celovcu, v katerem je v prvi številki leta 1865 zapisal Slovincem: »Le modro in moško, pa slovensko in liberalno!« Leta 1867 je »Slovenec« prenehal, sledil mu je pa leta 1868 »Slovenski Narod«, kojega predhodnik »Slovenski Gospodar« je, dasi ga je soizdajal tudi duhovnik, že naglašal, da je slovenska mladina nezadovoljna s klerikalno politiko na Dunaju. Treba namreč vedeti, da se je v tem času na Dunaju začel boj zoper katoliško cerkev in so vsi avstrijski liberalci stopili skupaj, da se bore zoper vpliv, ki ga je katoliška cerkev po pogodbi z našim cesarjem (konkordat) imela na zakon in na šolo. V »Narodu« je Levstik obenem z bojem zoper slovenske prvake na Dunaju začel boj zoper katolištvo, ki ga je začetkoma nekoliko prikrival. To prikrivanje pravih namenov se je potem do današnjih dni na vse liberalce podedovalo. Za Levstikom je bil eden prvih liberalcev Jurčič, ki je leta 1868 predlagal, naj se osnuje dijaško društvo s svobodomiselnimi načeli. In res, na ustanovnem shodu tega društva se je v prvič odkrito izjavilo, da se slovenska »inteligenca ne mara zaviti v »klerikalni« plašč, naj bi tudi nosil na sebi še tako narodne vzorce.« Leta 1869 je to dijaško društvo poslalo poslancu Tomanu na Dunaj protest, ker je glasoval za verske postave. Ta leta so se jele ustanavljati v Levstikovem liberalnem duhu čitalnice in Sokol (1862), ki so torej že na rojstni dan bile v svojem jedru svobodomiselnih organizacij. Janko Kersnik je bil eden prvih v tem gibanju. Levec je Kersniku pisal v Ljubljano o tem gibanju in naglašal, da je novo dijaško društvo v prvič v slovenski javnosti razglasilo svobodomiselnih načel. L. 1869 se je vršil drugi dijaški shod, na katerem je postavil nekdo v svojem govoru ta-le pro-

gram: »Prava slovanska zavest, ljubezen do domovine in ljubezen do največje ideje človečanstva, do svobode, za kakršno je umrl tudi Hus (krivoverec). Naše geslo bodi: Vse za svobodo in narodnost!«

Stritarjev liberalizem.

Nato je nastopil Stritar. Ta je bil liberalec najpristnejše korenine. Toda, dočim je bil Levstik odkrit, robot in popolnoma kranjska natura, se je Stritar nalezel finega francoskega duha, ki z bleščečim slogom zakriva strupene misli. Stritar je s svojim »Zvonom« deloval za svobodomiselnih načel na leposlovnem polju. Silno veliko mladine se je na ta način izkvarilo. Dočim je v tistih letih na Némškem katoličanstvo bilo prebujeno, zmisel za katoliške vzore in ljubezen do Cerkve v vseh katoliških krogih visoko razvita, dočim so vstajali katoliški pisatelji in delovali marljivo tudi na znanstvenem polju, je pri nas vse izobraženstvo moril frazavi duh liberalizma in Stritarjevo francosko svetobolje, pomešano z drobci iz krščanstva, pristriženega po liberalno. Posebno eden je bil, ki je venomer svetil s publico o svobodi, mišljeni po liberalno. Leta 1870 je prišel na Dunaj v ta krog Kersnik. Tako opisuje v pismih do matere, kako je živela na Dunaju naša takratna liberalna inteligenca:

»Danes je nedelja; in nedelja je jako dolgočasen dan In če človek ne čuti v srcu potrebe po duhovniški spokorni pridigi, takrat res ne ve, kaj bi počel celo nedeljsko dopoldne.«

Potem popisuje, kako je, ko je bil še študent na Brdu, ko so zvonili zvonovi k maši, sam hodil po travnikih in gozdovih, in začutil, kakšne vere da je: »To je bila pobožnost, to moja služba božja. **Nobenega popa nisem potreboval v to**, nobenega mežnarja, potreboval sem le solnce.«

Nobenega popa nisem potreboval! Ni li to jedrišče tudi današnje liberalne misli? In ni li to v svojem jedru protikatoliško?

Zoper Cerkev.

Kersnik se je živo udeleževal življenja jugoslovanskega dijaštva. Kakšen duh je preveval to dijaštvo, spričuje posebno jasno dejstvo, da so leta 1870 poslali škofu Strossmayerju zahvalno spomenico zato, ker se je, kakor so poročali liberalni listi, v Rimu bojeval zoper oblast Svetega Očeta, češ, da v verskih rečeh ni nezmotljiv. Jugoslovanski dijaki so pisali v »Narod«, da jih je močno razveselilo, da je Strossmayer »nastopil zoper rimsko cerkveno nestrpnost.«

Kersnik se je zanimal tudi za leposlovno delovanje »mladoslovenske« struje, za Stritarjev »Zvon«. Kakšnega duha so Zvo-

*) Ne sedanji »Slovenec«.

novci bili, je izdal Levec Kersniku z besedami: »**Farjem bomo prenečisti.**« In ko je »Zgodnja Danica«, takratni verski list, prijel »Zvon«, je Stritar čisto jasno odgovoril, da »kar se tiče umetnosti, stoji na čisto drugem stališču«, kakor katoličani. Katoliške umetnosti da on ne priznava.

Kakšnega duha se je že od nekdaj liberalni Kersnik na Dunaju navzel med mladostlovcem, pa najbolj odkriva njegovo pismo 11. februarja 1871 materi:

»In kako je pri nas? **Pri nas gospoduje mitra, in kardinalski plašč zavija vse v temno noč. Tu morajo silna pretresenja opraviti svoje delo. Kaj hočemo začeti z našim ljudstvom? To ni faktor, ki bi se dal upoštevati; in naša inteligenca? — — —**«

Liberalci nam leta 1871 razkriva tu temeljne znake našega liberalizma: **sovrašvo zoper cerkev in neupoštevanje ljudstva.** Te dve botri sta stali pri slovenskem liberalizmu ob krstu: protikatoliški in protiljudski je slovenski liberalizem, odkar se je pojavil.

Katoliški liberalizem Božidara Raiča.

Leta 1871 je šel Kersnik študirat v Gradec. Postal je strasten plesalec Pilo se je junaske. Sam opisuje materi božični večer, ki se ga prebili dijaki celo noč in jutro v kavarni. Kar se pa tiče slovenske politike, so liberalci, ki v ljudstvu itak niso imeli nobene zaslombe, nekoliko utihnili, a nastopil je ravno leta 1871 duhovnik Božidar Raič, zvest sotrudnik »Naroda«, in se je zavzel za to, da se liberalizem oživi. Zanimivo je, kako je ta mož razlagal svoje nazore o veri! Držijo se jih liberalci do danes. Dejal je:

»Ne potezajmo se mnogo za reči, katere za naš narod ničesar ne odločujejo. **neskvarjen Kristov nauk** nam bodi edino svetlo vodilo; nasmetljivosti in prikropine v poznejši cerkveni dobi, vpletse se po strasteh in sebičnosti posameznih glavavečev, pustimo iz misli ali ne polagajmo na nje prevelike važnosti. Vedrina vlada, a mrak se potlači . . . vsakteri prostak ve, da same nebeške resnice nikogar ne rede.«

Ta mož je torej že 1871. leta med vrsticami proglasil vse liberalizmu nevščene verske nauke za **smeti in krpe**, natakunjene Kristusovi veri od sebičnih škofov in papežev, »glavačev«, kakor jim je on rekel. **Že pri tem možu najdemo tisti pogubni nauk, zoper katerega smo ravno v našem listu zadnji čas toliko nastopili, da je Kristus učil le to, kar liberalcem prija: medlo ljubezen do vsega, naj bo črno ali belo,** nauk, ki ga žalibog nahajamo še danes tudi drugod, ne samo med izrečnimi liberalci. Dr. Prijatelj imenuje izborna Raiča »markantnega glasitelja **katoliškoliberalnih načel.**«

Katoliško gibanje.

Leta 1873 je še goriška »Soča« postala odločno liberalna. Začel se je zdaj pravi boj med katoliško in liberalno strujo: katoliški je načeloval kaplan Klun, ki je ustanovil »Slovenca«. Zavedno katolištvo se je začelo pri nas, ko je liberalizem **v vsem svojem protiverstvu** že zavladal med mladim rodом.

Prva številka »Slovenca«, torek 14. oktobra 1873, je priobčila v svojem uvodniku sledeče značilne stavke:

»Ako mi Slovenci hočemo svojo veljavo utrditi, se na pravi podlagi ohraniti, pravice nekaj si obdržati, nekaj si jih pridobiti, moramo imeti političnih listov.« Potem piše, da se je bil v ta namen ustanovil »Slovenski Narod«, da pa je kmalu krenil na napačno pota in počel »zdražbo in sovrašvo med rojaki, ki so poprej vedno bili složni.« Nato izvaja člankar, da moramo Slovenci ostati zvesti državi, zvesti narodu, zvesti katoliški veri. Nasproti liberalizmu je povdarjal: »Potegovali se bomo za sveto katoliško cerkev in branili pravice, katere je prejela po svojem začetniku.« Dalje: »Pazno se bo oziral na šolo in bo odločno tirjal, da šola zopet zadobi verski značaj.« Konec: »Vse za vero, dom, cesarja!«

»Proč od farjev!«

Liberalci pa so čedaljebolj povdarjali svoj proticerkveni značaj. 3. februarja 1874 je »Narod« objavil članek »Svobodomiselni Slovenci in verske postave«, kjer je jasno izjavil:

»Civilni zakon, naraven sam ob sebi, ker je zakonska vez v prvi vrsti splošnočloveška pogodba, pri kateri razne konfesije (cerkve) s svojimi ceremonijami le sodelujejo, je potreben posebno v Avstriji . . . Še bolj pa se morajo naši poslanci za to potegovati, da se odpravijo škofova semenišča, gnezda jezuitizma in sovrašva do omike . . . Na klerikalne elemente se še dalje ozirati bi bilo več nego politična napaka, bi bilo že izdajalstvo nasproti našemu narodu in njegovi bodočnosti.« Ko je »Slovenec« na to odgovoril, je »Narodov« člankar katoliško cerkev naravnost obdolžil, da je k zločinom papežev molčala, zmerjal »pope in mežnarje«, katere da bo vselej »na kosmate prste krcnil«, kadar bodo hoteli braniti cerkev.

Liberalno popačeno krščanstvo.

V leposlovju je vladal dalje Stritar. Leta 1873, ko je »Narod« prodajal najodločnejši liberalizem, je Stritar v 44. »dunajskem sonetu« pokazal svojo liberalno-katoliško dušo v duhu Božidara Raiča s sledečimi, zoper duhovnike naperjenimi verzi:

»Vi bočete biti kristijani? —
Ne strinja s kristijanstvom se pervaštvo!
Ljubezen Krist učil je — vi sovraštvo;
On luč je ljubil — vi ste temi vdani.

—————
Fanatiki ste vi — on milo sodi;
On križ je nosil — vsi se nanj naslanjate!
O pojte iz svetišča, sram vas bodi!»

Torej že tu tisti usodepolni od liberalizma izmišljeni nauk, da Jezus Kristus nikogar in ničesar ni obsojal — nauk, ki je izviral iz nepoznanja Kristusovega učenja in osebe, pa iz težnje Kristusa izpačiti v liberalne namene!

In še danes truže ta liberalno-katoliški nauk toliko ljudi!

Kersnik je začel ta leta pisati v »Narod« podlistke: »nedeljska pisma«. O teh podlistkih pravi dr. Prijatelj, da so izpopolnili Raičevo liberalno katoličanstvo in Stritarjev liberalizem v toliko, da je Kersnik izpovedal misel razvoja. Postavil je namreč krščanstvo v isto vrsto z drugimi verami, iz katerih da se je razvilo.

Tako torej že leta 1873!

Svobodna misel l. 1873.

In Kersnik je šel še delj. Vero slovenskega liberalca je označil še veliko jasneje. V njegovi zapuščini se je našel nek neobjavljen načrt, v katerem pravi:

»Ne vera krščanska, ne vera judovska in mohamedanska, to ni vera — temveč vera, da so vsi ljudje tvoji bratje, da se ljubijo medseboj in da jih moraš ljubiti tudi ti.« In potem zakliče Kersnik, sklicujoč se na Galileja, duhovščini:

»Glej danes, ko je hinavstvo postalo vsakemu sveto . . ., bi moral stopiti duhoviti junak pred človeštvo; izruvat bi moral najvišjo cedro libanonsko in udariti ž njo po svetu, da bi se pretresel od kitajskih planin do tihega morja in govoriti bi moral človeštvu: **»Ni tako, kakor učite vi in ne sme biti tako!«**

Prav v tem času — 1873 — pa je pri »Narodu« njegov tedanji urednik, Jurčič, zastopal znano stališče, da ni dobro, če liberalci preveč povdarjajo svoje misli. Treba biti previden! Zato je pisal pregorečemu Kersniku: »Včerajšnji tvoj podlistek sem s težkim srcem moral postriči. Ti si preradikalno vse duhovne, ves farški stan zgrabil. Dragi, to ne gre. Te odbiti bi bilo nepolitično. Mi smo liberalni, a ne smemo biti radikalni.« A Jurčič ni veliko dosegel in njegovega previdnega stališča niso mladi kar nič odobraval. Stritar je bil hud nanj, pravtako sourednik »Naroda« Vatroslav Holz, ki je Kersniku pisal, da Jurčič pri vsakem koraku rabi »popovske berglje«, **»Popolna ločitev od črne svojatil«**, je Holz pisal Kersniku že leta 1873.

Naslednjega leta 1874. so mladi liberalci precej proti volji starejših začeli v »Narodu« hudo gonjo zoper katoliško vero in cerkev. Te borbe se je udeleževal brezimno duhovnik iz Primorskega, Lovro Rakovec, ki je bil med tistimi redkoposejanimi, ki so tega leta, ko je drugod katoliška zavest zlasti vsled kulturnega boja na Nemškem visoko se povzdignila, še delal tlako liberalcem in pisal grde reči zoper papeža ter tako bil eden prvih, ki je uvedel v liberalno časopisje opolzlost. Značilno pa je, da vsi ti liberalci, stari in mladi, niso kljub vsej bojevitosti in navdušenju za splošno izobrazbo prav ničesar storili, da bi ljudstvo res izobrazili, ampak so se ga vedno jako skrbno ogibali.

* * *

To je slovenska politična zgodovina let 1860–1870, kolikor se tiče verskih nazorov, ki so v narodnem življenju najvažnejši in okoli katerih se boj nabolj suče. V teh letih je bil spočet slovenski liberalizem, bil je pa že tedaj bistveno tak, kakršen je dandanes: tajivec vsake vere, nasproten pa zlasti katoličanstvu, najbolj njegovemu nauku o cerkvi in duhovski oblasti. In posebno značilno je to, kako so že prvi liberalci Kristusa klicali na pomoč zoper katoličanstvo in ga v to svrhu popolnoma izpačili. In zato ni čudno, da so se naši sedanji liberalci najhujše čutili prizadete, ko je dr. Mahnič začel razjasnjevati, kako že krščanstvo Kristusovo zahteva isto odločnost v boju zoper liberalizem in polovičarstvo kakor ga je zahtevala Cerkev v vseh časih in čisto nič se ni čuditi, da so se liberalci zopet vsi glasno vzdignili, ko je naš list začel povdarjati, kako terja sam Kristus katoliško neizprosnost ter ne trpi tudi ne najmanjšega prikrievanja razodetih resnic pod katerokoli pretvezo, tudi če nastopa pod firmo »božje ljubezni«!

Slovenska mladina, kaj te uči vse to? Nič več, kakor da se poglobiš v to, da jasno spoznaš, kaj pomeni liberalizem med Slovenci in kako je poguben kakor je bil že od prvega dneva: **poguben tembolj, čimbolj se je skrival pod krinko krščanstva in kristusovstva!** In kadarkoli bi hotel ta od dr. Mahniča vprvič »katoliški liberalizem« imenovani nauk zopet začeti trovati naše ljudstvo, tedaj si ti, slovenska mladina poklicana, stopiti na plan, vzdigniti zastavo nepokvarjenega, pristnega katoličanstva, ki pravi:

Ali Kristus ali Belial — v sredi ni močče biti!

Orli: bodite in ostanite sovražniki te sredine!

Naš zakonik.

Naša mladeniška organizacija je dozdej pogrešala pisan zakonik, pogrešala je opravilnik, kako se Orlovski odseki ustanovijo in kako vodijo in pa navodilo za Orlovo življenje po načelih krščanstva. Ni čuda, saj je naša organizacija še mlada. Zdaj pa opravilnik že imamo, navodilo pa, kako Orel živi in delaj, kakor zahteva od njega Bóg, Cerkev in pa blagor slovenskega ljudstva kmalu dobimo.

Prva knjiga je »**Mladeniška telovadna organizacija**«, jasna, pregledna in točna, (sestavil I. P.), ki je že izšla.

Obsega:

I. del: Odsek.

Tu je pojašnjeno, kaj je odsek, kakšen je njegov poslovnik, kaj je predsedstvo, kdo je član, kaj je z mladoletnimi člani, kakšne določbe veljajo za naraščaj, kako treba plačevati naročnino. Potem obravnava telovadsko stran poslovnika, dolžnosti telovadca, način telovadbe in rabe orodja in potrebo discipline. Nato dolžnosti odbora, vaditeljskega zbora, članov in naraščaja, obravnava za tem seje, občni zbor, uniformo, znake, „Mladost“, kazni, občevanje z oblastmi in drugo.

II. del: Okrožja.

Tu razlaga delokrog okrožji, kako se ustanove, naloge okrožnega odbora, okrožnega predsestva, kako se vodijo knjige, kako vrši revizija podrejenih odsekov, kdaj, kako in kje se vrše seje.

III. del: Zveza Orlov.

Tu je razloženo vse, kar spada v skupno Zvezo, nje odbor in predsestvo, vaditeljski zbor, revizijo in občni zbor.

Druga knjiga je „**Zlata knjiga**“ (spisal Franc Terseglav) Ni še docela dotiskana, bo pa gotovo gotova tekom julija meseca. O nji izpregovorimo, ko izide.

Te dve knjigi si **mora omisliti vsak član naše organizacije** in se morate pri mladeniških večerih natančno razlagati.

Zdaj je dolžnost vsakega Orla, da si nabavi „Mladeniško telovadsko organizacijo“, ki je naš organizatorični in telovadski opravilnik in zato za vsakega Orla nujno potrebna!

Z Dunaja.

Brat Orel akademik nam piše:

Javna telovadba skupno s Čehi, ki smo jo zadnjič uprizorili na Dunaju, se je prav dobro obnesla. Podrobno poročilo smo poslali za med dopise. Bilo je nad 1000 gledavcev, med temi zelo mnogo Sokolov in socialdemokratov, ki so se pa popolnoma dostojno vedli. Češkim Orlom je čestitati na tako lepem začetku. Naša slovenska orlovska

akademična vrsta je nastopila na drogu in sicer sedem po številu: Božič (Idrija), Tršar (Logatec), Čop (Breznica), Kmetič (Kranj), Orel (Gorica), Basaj (Kranj) in moja malenkost. Žal, da se bo prihodnje leto ta vrsta precej razpila, ker gresta dva k vojakom, eden pa v službo; vendar upamo, da dobimo nekaj naraščaja od abiturijentov, da bo mogoče vrsto na tem višku vzdržati, kot je sedaj.

Pri čeških Orlih telovadita tudi dva brata Slovenca, Bogataj in Snoj, načelnik in po načelnik iz Radovljice. Moj predlog bi bil, da bi ob taki preselitvi naznanil dotični odsek Zvezi in Zveza onemu odseku, kam se kdo preseli. S tema dvema smo prišli popolnoma slučajno skupaj, nakar smo jih opomnili na češke Orle. Mogoče bi bilo tudi dobro kaj storiti za one brate, ki gredo k vojakom, da se ne zanemarijo v tujem mestu.

Tako se orlovska misel skupno z mislijo slovensko-češke vzajemnosti tudi na Dunaju lepo razvija in naši akademiki so tu prvi.

Proste vaje.

V naslednjih vrsticah hočem podati na kratko sestav prostih vaj. K temu sta me privedla dva vzroka. Prvi je ta, da vlada glede prostih vaj popolna zmešnjava; vsak imenuje vajo, kakor se njemu zdi prav, ne glede na to, da kdo drugi imenuje isto vajo drugače. Čas je torej, da se zedinimo glede enotnega imenovanja. Je pa še nekaj drugega! Vsako leto se izbere štiri prostih vaj, ki so potem obligatne za celo Zvezo. Količnega pomena bi bilo za tehnično izobrazbo naših bratov, ako bi se razpisal natečaj in iz vposlanih prostih vaj naj bi se potem izbrale štiri najlepše in najpopolnejše. Na ta način bi se naši načelniki vadili v samostojnem sestavljanju vaj in bi s tem tudi pridobili veselje do prostih vaj, katerega še na mnogih krajih pogrešamo.

Vaje, katere more izvršiti vsak telovadec brez vseh zunanjih pripomočkov — brez kakega orodja in brez pomoči tovarišev — imenujemo proste vaje. Velika večina prostih vaj sestoji iz gibov udov našega telesa. Človeško telo razdelimo na štiri velike dele: glava, trup, roke in noge. Ker se gibi glave pri prostih vajah malo ali pa prav nič ne uporabljajo, zato jih hočemo tudi na tem mestu izpustiti. Vse gibe razdelimo torej na tri dele: a) gibe trupa, b) gibe rok, c) gibe nog. V naslednjem si torej hočemo natančneje ogledati gibe.

Gibi.

Gibi trupa. Trup, del med boki in vratom, si mislimo pri prostih vajah kot celoto samo zase; gibanje, ki nastane pri dihanju, ali ono, kadar ukrivimo hrbtenino, ne spada sem. Vaje, ki spadajo med gibe

trupa, so: a) predklon; ako pomaknemo trup iz njegove naravne lege naprej tako nizko, da tvori z nogami pravi kot, tedaj imenujemo ta gib predklon. b) Odklon v desno ali levo, ako pomaknemo trup v desno ali levo in c) zaklon, ako potisnemo trup v nasprotno stran kakor pri predklonu. d) kroženje, ako premikamo trup okoli osi, ki gre skozi glavo in noge (podolžna os) tako, da naredi glava s trupom nekak stožec, tedaj imenujemo to gibanje kroženje. Vzravna trupa iz vsakega teh gibov v njegovo naravno lego imenujemo vzklon. Pri vseh gibih trupa je treba paziti na to, da obdržimo trup v onem položaju, v katerem je bil v naravni legi, torej vedno prsa ven, rame nazaj in glavo pokonci.

Gibi rok nastanejo, ako premikamo stegnjene roke iz ene lege v drugo, ali pa, ako jih krčimo in stegujemo. V prvem delu hočemo natančneje spoznati gibe rok potom skrčenja in stezanja.

Gibi stegnjenih rok.

Podlaga vsem gibom rok je njih naravna lega, to je ona, kadar mirno vise ob telesu. Temu položaju pravimo priročenje in povelje iz kake druge lege v to lego je: priročiti. Ako vzdignemo roke do vodoravne lege pred nami, imenujemo to lego predročenje (predročiti!); če vzdignemo roko višje, tako da je glava med rokami in da so roke nekak podaljšek podolžne osi, pridemo v vzročenje (vzročiti!). Iz te lege moremo spustiti roke v vodoravno lego na strani tako, da ležita roki v eni in isti črti; ta novi položaj rok imenujemo odročenje (odročiti!). Ako potisnemo roki iz njih naravne lege nazaj, pravimo temu gibu zaročenje (zaročiti!). Če obstanemo na polovici pota med pri- in predročenjem, imenujemo ta položaj predročenje navzdol; lego med pred- in vzročanjem imenujemo predvročenje navzgor, med vzročanjem in odročenjem pa odročanje navzgor.

Ako roki nista vzporedni druga z drugo, ampak bi se križali, dobimo te nove gibe: zaročenje na notri, ako je razdalja med petami manjša kot med ramama, zaročenje na ven, ako je med ramama manjša kot med pestmi. Isti razloček je potem tudi med predročenjem na notri in na ven, in med vzročanjem na notri (redko) in na ven.

Ako potisnemo iz predročanja obe roki na desno ali na levo, tako da sta še vedno vzporedni druga z drugo in da ležita tudi še sedaj v višini ramen, tedaj imenujemo novi gib predročanje na desno ali levo. Na isti način dobimo potem tudi vročenje ali zaročenje na desno ali levo.

Loki in krogi.

Pri vseh dosedaj naštetih gibih, smo si pri menjavi izbrali vedno najkrajšo pot. Ako hočemo n. pr. iz odročanja roke vzročiti, tedaj samo vzdignemo roke navpično kvišku in vzročanje je gotovo. To je najkrajša pot, katero si moremo misliti, ki pa ni edina pot. Iz odročanja roke lahko najprej priročimo, potem se obe križate (navadno gre desna nad levo) za tem pride desna v predročanje na levo levo in leva v predročanje na desno in potem šele prideta obe roki v vzročanje. Pesti rok opišeta na svojem potu dele kroga, loke in zato nazivamo te gibe loke. Lahko je pa tudi mogoče, da opiše pest roke cel krog, to je takrat, kadar se vrne roka v svojo prvotno lego, iz katere se je pričela premikati, in tedaj imenujemo te gibe kroge. Obe vrsti gibov, kroge in loke, razdelimo na dve vrsti: v čelne in bočne kroge, oziroma loke. Imeni že sami naznačujeta, v čem se razlikujeta obe vrsti: Ako se giblje roka pred našim čelom, toraj ako je smer giba vzporedna s črto, ki veže obe rami, tedaj imenujemo kroge, oziroma loke čelne; ako pa premikamo roki ob strani telesa, ob boku, pravimo, da so to bočni krogi, oziroma loki. Pri vseh teh gibih pa je treba še posebej natančno označiti smer kroga ali loka, n. pr. ali se začne roka premikati navzdol ali navzgor, na desno ali levo, naprej ali nazaj. Pri krogih in lokih, kakor pri vseh gibih rok sploh, je treba paziti na različne položaje pesti, katere najlože spoznamo v odročanju. Palčji položaj imenujemo oni položaj, ko je palec zgoraj, dlan spredaj in hrbet pesti zadaj; mazinčji, kadar je mazinec zgoraj, dlan zadaj, hrbetni, kadar je hrbet pesti navzgor in dlan navzdol obrnjena in slednjič dlanji položaj, kadar je dlan navzgor in palec navzdol obrnjen.

Gibi rok potom skrčenja in stezanja.

Roke skrčimo na dva načina, in sicer tako, da spremeni svojo prvotno lego samo predlaktje (del roke med pestjo in komolcem) ali pa spremenita svojo prvotno lego predlaktje in zalaktje (del med komolcem in ramo). Na primer: prvotna lega rok je odročanje; ako hočemo sedaj roke odročeno skrčiti, tedaj sme samo predlaktje spremeniti svojo lego in sicer tako, da se pest pomika v loku proti rami in da obstane nad ramo. Isto se zgodi, ako hočemo iz predročanja roke predročeno skrčiti. Sedaj pa primer za drug način skrčenja rok. Roke imamo v priročanju; povelje je dano »zaročno skrčiti«. V tem slučaju ni treba družega giba, kot da pesti pomaknemo do vršine prsij. In vendar sta spremenili prednja in zadnja leht (predlaktje in zalaktje) svojo prvotno lego. V kakršni legi se nahaja po skrče-

nju zadnja leht, tako imenujemo potem vesgib. Iz priročnja tudi lahko napravimo gib »odročno skrčit«, (mimogrede bodi povedano, da lahko ta gib izvršimo na dva načina, tako da je pest nad ramo ali pa pod ramo) in tako dalje vse gibe razun priročno skrčit. To je tudi glavni razloček med obema načinoma skrčenja: Po prvem načinu moremo iz predročnja samo predročno skrčit, iz odročnja samo odročno skrčit, med tem ko po drugem načinu lahko napravimo vse gibe skrčenja razun onega, iz katerega smo izšli. Gibi, ki pridejo tu v poštev, so:

- skrčit zaročno — skrčit zaročno na notri (pest nad pestjo).
- » priročno — skrčit predročno na notri (pest nad pestjo).
- » predročno — skrčit odročno (pest pred, nad ali pod rameni)
- » odročno
- » vzročno

Skrčene roke stegnemo lahko počasi ali pa hitro in tedaj pravimo, da sunemo. V zadnjem slučaju ne označimo gib kakor »odročno suniti«, ampak se oziramo samo na smer, katero damo sunku. Torej:

- suniti navzad (ne zaročno suniti!)
- » navzdol (ne priročno suniti!)
- » navzpred navzdol
- » navzpred
- » navzpred, navzgor
- » navzgor
- » na stran itd.

S tem smo končali gibe rok. Omeniti mi je samo še eno razdelbo. Možno je, da obe roki izvršujeta iste gibe, n. pr. ako obe predročimo, ali odročimo itd., tedaj pravimo, da so to istostranski gibi rok. Lahko je tudi mogoče, da delata obe roki popolnoma različne gibe, n. pr. z levo skrčimo zaročno, z desno predročimo navzgor itd., to so raznostranski gibi rok. Ako pa se giblje samo ena roka, med tem ko druga počiva, tedaj so to enostranski gibi rok.

Gibi nog. Vse gibe, katere smo delali z rokami, nam je možno izvesti tudi z nogami, v kolikor nam to dovoljuje telesna sestava. Tudi imenovanje gibov nog se popolnoma naslanja na ono roke, kakor n. pr.: prednožit (visoko, nizko, v desno ali levo) zanožiti (naravnost, na desno ali levo), odnožit (visoko, nizko) prinožit; skrčit prednožno, odnožno in prinožno; suniti naprej, nazaj, na desno ali levo itd. Pri vseh teh gibih nog pa se ne sme noga, s katero smo izvršili gib, nič dotikati tal; kakor hitro se dotaknemo tal, je to že nožna stoja.

Proste vaje pa ne sestojijo samo iz teh gibov, ampak tudi še iz drugih. Te (stoja in izmene stoje, drže, obrati, skoki) si hočemo v naslednjem natančneje ogledati.

Stoja in izmene stoje.

Razločujemo tri stoje: stegnjeno stojo, kjer je celo telo stegnjeno, roke ob telesu, napete in cela stopala leže na zemlji, skrčeno stojo, pri kateri so noge skrčene in pa bojevno stojo.

Stegnjena stoja.

Spetna stoja: pete so skupaj, prsti oddaljeni za eno stopalo, kolena skupaj in stegnjena, prsa ven in glava pokonci.

Skrižna stoja: desna ali leva noga počiva čez drugo spredaj ali zadaj na celim stopalu na zemlji. S celim obratom v desno ali levo pridemo v spetno stojo.

Koračna stoja: Stopali sta oddaljeni za en korak druga od druge in se dotikate s celo ploskvijo (!) zemlje; teža telesa je na obeh nogah. Tu razlikujemo: predkoračno, zakoračno, odkoračno z desno ali levo, predkoračno in zakoračno stojo na notri ali na ven.

Nožna stoja: se razlikuje od koračne v tem da se dotika ena noga s celim stopalom, druga pa le s prsti zemlje; teža telesa počiva samo na oni nogi, ki se dotika s celim stopalom tal. Tu pridejo v poštev: prednožna, zanožna, odnožna stoja, prednožna in zanožna stoja na notri ali na ven.

Razkoračna stoja: Ako z mirnim odzivom odskočimo iz stegnjene od tal, ter v skoku oddaljimo noge drugo od druge, nazivamo stojo, v katero smo prišli, razkoračno stojo.

Skrčene stoje.

Počep: noge so v kolnih skrčene, čepimo na prstih (lahko je pa tudi mogoče na stopalih), kolena kolikor mogoče oddaljeni drugo od drugega. To je počep z obema nogama. Lahko pa tudi izvršimo počep z eno nogo, z drugo pa napravimo kak drug gib, n. pr. počep z desno, odnožna stoja z levo itd. Pri vseh počepih mora biti trup lepo zravnano.

Poklek: kadar skrčimo obe nogi tako, da se dotikata s kolena in s prsti zemlje, trup drugi je pa zravnano, tedaj imenujemo novi gib, poklek. Poklek z eno nogo moremo izvajati tako, da stopimo z eno nogo nazaj in nato pokleknemo, ali pa tudi tako, da stopimo z eno nogo naprej in na drugo pokleknemo.

Opora s počepom ali poklekom nastane, ako se opiramo pri počepu ali pokleku z eno ali z obema rokama na tla.

Ležna opora pred ali za rokama: stegnjeno (!) telo se opira z rokama in prsti nog na tla; ako so noge za rokama, ako smo torej s prsi obrnjeni proti tlom, pravimo »ležna opora za rokama«. Nasprotno je ležna opora pred rokama tedaj, kadar so noge pred rokama in smo s hrbtom obrnjeni proti tlom. Mogoča pa je tudi ležna

opora v desno ali levo, pri kateri se pa opiramo samo z nasprotno roko na tla.

Bojevne stoje.

Preža: ako v predkoračni, odkoračni ali zakoračni stoji skrčimo noge tako kakor pri počepu, torej da so kolena na ven obrnjena in da zgornje telo mirno počiva na obeh nogah in ako potem trup obrnemo proti strani, kjer si mislimo napadalca, tedaj imenujemo to stojo prežo.

I z p a d: ako v predkoračni ali odkoračni stoji skrčimo nogo, s katero smo napravili to stojo, tako daleč, da je koleno ravno nad prsti, tedaj je to izpad. Druga noga mora biti lepo stegnjena ter počiva ravno tako s celim stopalom na zemlji, trup je kvišku zrvnan in naprej obrnjen.

U m i k: v zakoračni stoji skrčimo kolikor mogoče nogo, s katero smo izvršili zakoračno stojo; druga noga je stegnjena ter leži v isti črti z gornjim delom telesa in glavo.

Drže.

Vsaka prosta vaja se razdeli na več (navadno 4) delov in vsak del na 3 ali 4 časovne dobe. Ako v eni teh dob izvršimo en gib, n. pr. izpad z desno naprej, predročiti z desno navzgor, levo zaročno skrčiti, v drugi ali celo še tretji dobi pa obstanemo v tem položaju, tedaj pravimo, da je to drža.

Obrati.

Obrat nastane, ako zavrtimo telo okoli njegove podolžne osi (črta, ki veže teme na glavi in pete), pri katerem gibu stopata svoj prvotno lego spremene. Obrnemo se na peti one noge, na katero stran se mislimo obrniti in na prstih nasprotne noge. Kadar smo se obrnili za osmino kroga, takrat smo napravili četrto obrata (v desno ali levo vprek!), pol obrata (v desno v bok ali v levo s čelom!), kadar se zasučemo za četrtino kroga in cel obrat (s čelom spred ali vzad!) napravimo, kadar gledamo po obratu v nasprotno stran, kot v položaju, iz katerega smo izišli. Dvojen obrat izvedemo, kadar se obrnemo v desno ali levo tako, da pridemo na staro mesto.

Skoki.

Skoke moremo izvajati na mestu ali z mesta. Najčešče se vadijo skoki z mesta, in sicer, skok naprej, nazaj, v desno ali levo. Pri skoku lahko menjamo stojo ali jo pa tudi obdržimo.

Št. Vid-Vič.

Okrožje. Izvanredni občni zbor se je vršil dne 29. maja v Št. Vidu ob priliki javne telovadbe Orla v Št. Vidu. Občni zbor je bil sklican zato, da se okrožje razširi in spopolni odbor. Zastopani so bili sledeči odseki: Št. Vid, Preska, Ježica, Šmartno pod Šmarno goro, Vič, Dobrova, Brezovica in Ig. Predsednik okrožja župnik Zabret pozdravi zastopnike

in naglašja pomen današnjega občnega zbora. Pomeni tiči v tem, da se že obstoječemu okrožju vsaj začasno priklopijo še oni odseki v ljubljanski okolici, ki dosedaj še niso združeni v okrožja. Zastopnik Z. O. br. Podlesnik razloži nato poslovnik okrožij. Sklene se, da se sprejmejo v okrožni odbor vsi predsedniki in podpredsedniki odsekov. Predsedstvo pa se z naknadnimi volitvami tako izpopolni, da so v njem sedaj sledeči: predsednik V. Zabret (Št. Vid); podpredsedniki J. Lesar (Šmartno), P. Teodor (Vič), Brecljnik (Ig); tajnik Babnik (Št. Vid); tajniku namestniki Skrelep (Ježica), Marinko (Dobrova); blagajnik Zagar (Šmartno); blagajnika namestnika Premrl (Preska), Benedik (Brezovica). Vaditeljski zbor obstoji iz vseh načelnikov odsekov. Načelnik mu je br. Zavodnik (Št. Vid), namestniki pa Rozman, Dermastija, Plevel. Tajnik vaditeljskega zbora je Šubelj, namestnik pa Remškar iz Brezovice.

Devica Marija v Polju.

Okrožje. Seja se je vršila 19. junija t. l. Navzoči vsi zastopniki celega okrožja. Storili so se primerni ukrepi, da se utrdi blagajniško stanje. Potem se je naglašalo, da se mora »Mladost« bolj naročati. — Zgledna je Zadobrova, kjer jo imajo prav vsi člani. Sklenilo se je vsak teden od vsakega člana pobirati po 4 vinarje, tako da bo naročanje za vse zelo olajšano. Naglašala se je potem tudi potreba, da Orli pri vsaki priliki zelo pazijo nase. 9. julija zakuri vsak Orel kres, 10. pa se udeležijo svete maše in sodelujejo pri ustanovitvi »Slovenske Straže«. Sprejme se v okrožje nanovo ustanovljeni odsek pri Sv. Heleni, 29. pa se ustanovi odsek pri Sv. Jakobu ob Savi. Ustanovil se bo odsek tudi v Zalogu. Sklene se nabaviti aparat za hektografiranje. Ravnotako je zboroval vaditeljski zbor in storil več važnih sklepov.

Kranj.

Tržič. Dne 19. junija smo blagoslovili nove društvene prostore, v katerih se bomo mogli našemu številu in našim razmeram primerno vrlo razvijati. In tudi težko pričakovano novo orodje smo blagoslovili. To navdušuje naše fante čez vse ter bode tudi gotovo to delo pripomoglo k velikemu napredku našega Orla. Zato izrekamo vsem dobrotnikom, ki so kaj k temu pripomogli, najsrčnejšo zahvalo, srčna hvala tudi vsem bratskim odsekom, ki so se udeležili slavnosti ter s tem povečali naše veselje. Ponedeljek, 20. junija, smo se udeležili tudi pogreba umrlega brata Jož. Skofic v Podbrezjah ter mu zapeli dve nagrobnici, pri tem krasnem, a žalostnem pogrebu je bilo celo okrožje častno zastopano. Našega napredka se vesele vsi dobromisleči!

Kamnik.

Mengeš. V nedeljo, dne 12. junija, smo priredili Orli in podporne članice Orla veselico v Domu. Igrali smo dr. Krekovo »Tri sestre« in pa »Obleka naredi človeka«. Z uspehom smo popolnoma zadovoljni. Dne 19. junija pa smo zleteli v Stranje nad Kamnikom, kjer je bila javna telovadba. Izleta se je udeležilo od nas 14 Orlov. Imeli smo lep dan. Gori smo šli peš, nazaj pa z vlakom od Kamnika do Jarš. Sedaj se zopet pripravljamo na igro »Slovanška apostola« za 10. julij. Dne 4. julija bomo zažgali Orli kresove na več krajih naše fare. Napraviti mislimo velikanske kresove, da bode videla cela Slovenija in še drugi narodi, da ljubimo iskreno ta dva moža, ki sta prinesla v naše kraje sveto vero v maternem jeziku. Dne 10. julija gremo k službi božji z zastavo skupno z izobraževalnim društvom in Marijino družbo, ravno tako tudi dekleška Marijina družba. Popoldne ob treh ustanovimo podružnico »Slovenske Straže«, potem bode deklamacija, govor, petje in potem igra, katera je nalašč sestavljena za ta dan. Brati Orli, pridno in točno se udeležujte skušenj in telovadbe!

Iz Škofje Loke. Poroča se nam, da nekateri lukajšnji Sokoli ne puste pri miru naših ljudi. Zlasti se čujejo pritožbe zoper nekega pomagača kovača in pa nekega fantka, ki vedno stoji na pragu s predpasnikom in nahrulji naše mestne in starološke Orle. Ti ljudje pa žive od naše milosti in od našega denarja. Ako te besede ne bodo zadostovale, bomo ljudstvo na javnih shodih podučili, kje in kdo so njegovi sovražniki in to jim ne bo v korist. Poroča se nam tudi, da je bil zadnji izlet našega Sokola na Kazino velikanska blamaža. Sicer je vseh naših Sokolov — pomislite — v mestu 17, v mestu, ki ima večino liberalno, in ta Sokol bi že davno zmrznil, ko bi ga po koncu ne držali stotaki starološkega Jožka. Ljudje pripovedujejo, da je pri javni telovadbi načelnik Nadilo tako govoril, da se je vse priprosto ljudstvo na glas smejala; kakšna je bila pa telovadba, pa sklepamo iz sodbe ljudij, ki so rekli, kaj se prekucujejo ti »stari dedci«. V mislih so imeli načelnika olepševalnega odseka, starega liberalca učitelja Flisa. Nadilo naj stresa svojo jezico, razmere v našem mestu gredo vedno na boljše in mi upamo, da stremo ta sokolski liberani terorizem!

Selca. Že dva meseca smo molčali; morda si že mislite, da se nas je lotila mlačnost. Pa ravno v tem času je naš odsek pokazal zopet veliko novega. Na dan sv. Rešnjega Telesa se nas je udeležilo procesije pred Najsvetejšim 30 Orlov, in sicer 22 v uniformi, akoravno nas je k Veliki Noči k skupnemu obhajilu pristopilo šele devet v kroju. Torej lep očividni napredek, ki ne potrebuje nobene druge pohvale. Dne 12. junija smo imeli zopet skupno sveto obhajilo. Tudi to pot smo se zbrali ob določenem času v Društvenem domu in korporativno odkorakali od tam v cerkev, 22 v kroju, drugi z znaki. Popoldne smo po določeni telovadbi napravili izlet na Češnjico, kar je napravilo na ondote prebivalce dober vtis. Tako torej napredujemo vidno in smo iz srca veseli, ko vidimo, da gremo po pravi poti v bodočnost. Ni še dolgo, ko se nas je zasmehovalo, a danes se nas sodi drugače, ker tudi v dejanju pokažemo, kaj smo in znamo. Več tistih, ki so se nam rogali, bi danes prav radi stali v naših vrstah. Mi smo pa seveda tudi toliko previdni, da sprejemamo le dobro blago, v svesti si, da slabo še dobro pokvari. Toliko za danes. Le krepko po poti prave izobrazbe, do boljše bodočnosti!

Sodražica. Naš Orel samozavestno razvija svoje mlade peroti. Pokazal se je zadnje čase pri blagoslovitvi cerkvenih kipov pri podružnici v Globeli, v njegovem spremstvu je priredil ribniški Orel na domačem trgu javno telovadbo, udeležil se je procesije na praznik sv. Rešnjega Telesa. Brez dvoma lahko trdimo, da si je pridobil v kratkih mesecih svojega obstoja obilo zanimanja in priznanja, kar nam spričuje lepo število društvenih članov. Rdeča srajca ima velik vpliv na mladino. Zahvala za društveni razvoj gre v prvi vrsti g. Fr. Travnu, župniku, in g. Antonu Lovrenčiču, trgovcu in posestniku v Sodražici. Pokažimo jim svojo hvaležnost z delom!

Kronberg pri Gorici. Dne 8. maja smo ustanovili v našem izobraževalnem društvu telovadni odsek Orel. Pristopilo je takoj okrog 30 članov. Za predsednika je bil izvoljen brat Jožef Hvalič, za podpredsednika br. Andrej Komel, za blagajnika br. Peter Hvalič in za tajnika br. Vinko Vodopivec. Za sedaj telovadimo na župnijskem dvorišču pod vodstvom našega vrlega vaditelja brata Jožefa Hvaliča. Gorečnejši hodijo tudi dvakrat v tednu v Gorico k vajam goriškega Orla. Omislili smo si tudi drog. Nekateri boljši telovadci izmed nas se bodo udeležili tudi javne telovadbe v Batujah dne 26. junija in v Solkanu 3. julija. Imamo pevski in tamburaški zbor skupno z našim izobraževalnim društvom. Torej gre tudi pri nas mladina na plan!

LISTEK.

Janko in drugi.

Spisal Svetovit Bor.

(Dalje.)

Drugega dne je Janko zapregel prejel od očeta še par naukov, kako naj se vede, in pognal proti mestu. Nemilo ga je dirnilo, ko je zagledal sloko in izsušeno postavo pisarjevo. Predstavljal si je, da bo zagledal debelega, dobrovoljnega gospoda, bogato oblečenega, a sedaj pa ta spaka.

»He, he, si prišel! Prav! Malo se moreva še pokrepčati za dolgo pot!« ga je vstavil pred krčmo in ga vlekel v sobo.

»Le pij, le pij, dobra kapljica! Veš, ne grem rad, a za tebe storim vse! He-he!«

Na Janka je naredil pisar silno slab utis; že njegova postava, obleka in vedenje mu ni ugajalo, kaj šele njegovo priliznjeno govorjenje. Poznalo se mu je, da se ga je že na vse zgodaj navlekel.

»Čas bo, da greva!«

»He-he, saj se ne mudi! Danes sem prost! He-he!«

Janku je že presedalo njegovo govorjenje in pijano vedenje. Izgubil je vse spoštovanje do njega; čudil se je, kako da mu je oče preskrbel takega zagovornika. Ta šle-va pijana, zamazana, naj ga zagovarja!

»Pojdite no, ako res mislite iti! Jaz grem!« je rekel čez nekaj časa in vstal od mize.

»He-he, pa gremo, ker si že tako siten! Pa plačaj, kar sva zapila midva skupaj in kar sem sam prej zapil!«

Janko je zvelkel mošnjiček in nevoljen plačal.

Zlezla sta na voz in Janko je pognal. Pisar je celo pot modroval in izpraševal Janka o vseh mogočih rečeh. Pri vsaki občestni gostilni je ukazal vstaviti. Plačati je moral seveda Janko, ki je bil že tako nevoljen, da bi ga najrajši vrgel v občestni jarek in ga pustil. Rajši bi imel skoraj, da oče sploh ni poskusil nikogar prositi, kot pa da je iztaknil takega pijanca.

Doma so ju že pričakovali. Tudi na te je napravil pisar zelo slab vtis, ko se je pijano in nerodno izkobacal iz voza in gugaje se podal roko Grahku. Prišedši v sobo je pa zopet pil, pil veliko in jedel, govoril neprestano, a o Jankovi zadevi ničesar.

»He, he, lepa si, lepa!«

Pobožal je Miciko po licu in se ji neumno smejal v obraz. Janko bi ga najrajši udaril po zobeh.

»Po pravici vam povem, gospod Grahhek, če bi bil kmet, pa bi se prišel k vam ženit! Lepo dekle, vaša Micika! Seveda za gospodo ni!«

Janko je sedel kakor na žrjavici, oče se je nemirno premikal na stolu, Micika je zbežala iz sobe.

»Pijani ste!« vzkliknil je čez nekaj časa Janko, ko le ni bilo pisarjevega neumnega govorjenja ne konca ne kraja.

»Kaj, kaj, kdo pijan?«

»Vi!« Janko je udaril po mizi in odšel na dvorišče.

»Ali se mu blede? Čakaj, boš pa zaprt!«

»Rajši sem zaprt, kot da bi me zagovarjal in izvlekel iz ječe tak človek kot ste vi!« je odvrnil Janko zapiraje vrata za seboj.

»Potolažite se, mlad je še in ne vé dosti, kaj govori!« je prosil oče.

»Le pogledjte, gospod Grahek, taki so kmetje! Mi gospoda jim hočemo le dobro, pa nas sovražijo in preklinjajo! Vaš Janko ni nič boljši, padel je daleč od drevesa, ker vi niste tak kot so drugi! Vi že veste, kaj smo mi gospoda kmetom!«

Grahek je molčal. Najrajši bi vrgel pijanega škrica iz svoje hiše, a ni se mu hotel zameriti, ker je bil trdno prepričan, da mi reši sina. Da je le enkrat ta stvar končana, obrnil bo hrbet gospodi; kakor ni imel prej ničesar opraviti z njo, tako in še bolj se je bo ogibal zanaprej! Smešno! Kdo naj bo prijatelj s tem škricem, ki se napije bolj kot se napije kmet, ki govori brez sramu besede, katerih se ne bi upal izgovoriti kmet.

Še mnogo je govoril in klestil pijani pisar. Še-le pod noč so ga komaj naložili na voz.

»Le potolažite se, mamica, gotovo vaš Janko ne bo zaprt!« je govoril jecljaje in stiskal Grahkovki roko.

»Poženi, Janko, poženi!« je priganjal oče.

»Za noben denar ga ne peljem jaz, prokletega škrica!« je odgovoril Janko.

»Pa ti, Štefan! Le hitro, pa pazi, da ga ne izgubiš!«

Štefan je pognal, pisar je še nekaj prigozarjal, pa se kmalu potolažil in zaspal.

6. V zapor.

Slednjič je prišel dan, ko so morali pred sodišče. Fantje so se oblekli praznično, si najeli voz in se odpeljali v mesto. Bilo je živahno v vasi, ko so peli pred županovo hišo in se zalivali z vinom. Le kadar je nabor in odhajajo v mesto, so tako veseli, a obenem žalostni, če jih bodo potrdili v vojake — danes jim ista čustva prevevajo srce. Ali bodo prišli prosti nazaj, ali jih zaprejo za par dni? Da bi skrili svojo žalost vris-kajo in pojejo in skušajo vsakogar prepričati, da so veseli in se nikogar ne bojijo.

»Dobro opravite!« so zaklicali za njimi vaščani, ko se je začel voz pomikati.

»Z Bogom, z Bogom! Oh, zdaj gremo... oh, zdaj gremo... nazaj nas več ne bo...«

Da bi videl tedaj Pintarjev Pepe strupene poglede očetov in mater, katerim je zapeljal sinove, da bi vedel, kako ga mrzijo in črte vaška dekleta, ki jim je zvodil fante v take neprilike, da bi vedel, kako nepri-ljubljen in sovražen je že od nekaterih last-nih tovarišev, bi pač ne vihal sedaj tako ponosno glave, bi ne dajal korajže na vse strani in se bahal s svojo zvitostjo, pre-kanjenostjo in junaštvom.

Ustavili so se pri vsaki obcestni krčmi, popili povsod par bokalov, tako da so prišli v mesto že precej veselejši, korajžnejši in pogumnejši kot so odšli od doma. Še so imeli precej časa, zavili so jo torej zopet v gostilno in pili iznova, da bi jim vino vlilo novega poguma v fantovska srca.

Slučajno so naleteli v gostilni na Janka.

»Pojdi pit!«

»Ne bom!«

»Ne drži se kot mila Jera! Ti nam boš še vse pokvaril!«

»Kje imaš pa onega pijanega advo-kata?«

»O, ta te bo gotovo izmazal iz kazni! Le brez skrbi! Ampak mi bomo reveži!«

Malo je manjkalo, pa bi Janko vzkipel. K sreči je prišel oče v sobo in ga odvedel iz pijane družbe.

»Ni ga, in ga ni! Bog vé, kam je izginil!« je tarnal oče.

»Saj sem rekel, da nam ne more ta zgaga ničesar koristiti!«

»In vendar, moram ga dobiti!«

In oče je šel iznova iskat notarskega pisarja. Obljubil je, da pride v to krčmo, pa ga ni bilo od nikoder. Preletel je že vse mestece, a ga ni in ga ni. S trdno nado, da sin ne bo zaprt, je zapustil dom, trdno je bil prepričan, da ga bo pisar izvlekel iz zagate in ga rešil. A kje je sedaj? Sedaj, ko bi bilo najbolj treba, da je tukaj in da gre z njim k sodišču, pa ga ni.

Oče je že skoraj obupal. Žal mu je bilo, da se je obesil temu pisarju na ramo, rajši bi pa vseeno plačal par desetakov notarju, kot pa imel toliko sitnosti z njegovim pi-sarjem.

Slednjič ga je dobil, ko se je gugal proti notarjevi pisarni.

»Dobro jutro, no, kod pa hodite? Čas je, da gremo k sodišču!«

»A, a, vi ste Grahek! Jaz ne grem nika-mor, moram v pisarno!«

»Morate, saj ste obljubili!«

»Ja, ja, je že vse opravljeno! Janko ne bo zaprt, sem že oblazil in ga priporočil go-spodom sodnikom! Res ne morem iti z va-mi; služba me kliče!«

Grahek je stal kot bi ga polil z mrzlo vodo. Toliko je upal od tega pisarja, na, pa ga pusti tako lepo na cedilu. Najrajši bi ga udaril, a ko se mu je približal, je zasmrdelo iz njega žganje. Grahek se je s studom obr-

nil od njega. Pa naj še kdo govori in se jezi, da kmet ne spoštuje take gospode!

»Če bo oproščen, pazite, da me pošteno plačate!« je vpil za njim pijani pisar in se počasi pomikal proti pisarni.

»Janko, z onim ne bo nič!«

»Saj sem vedel! Samo ponižali ste se!« je govoril pikro očitaje Janko.

Ura je bila devet. Drugi fantje so se napili in šli kolikor toliko korajžni k sodišču, le Jankota je obhajal nek čuden nemir, v srce se mu je naselila neka temna slutnja.

Najprvo so poklicali fante iz sosednje vasi, ki so izpovedali, kako so bili napadeni. Nato je stopal naših junakov eden za drugim pred sodnika. Janko je bil med zadnjimi.

»Ali ste bili zraven pri pretepu?« je vprašal sodnik.

»Da!«

»Ste ga vi udarili?«

»Ne!«

»Ne lažite, povejte po pravici!«

»Nisem ga, gospod sodnik, Bog mi je priča!«

»Ali ste videli, kdo ga je?«

»Ne!«

»Ostali ste pa vseeno še pri ranjencu, dočim so drugi odšli!«

»Sem!«

»Zakaj?«

»Hm, ne vem, smilil se mi je!«

Sodnik je začel kričati in rohneti na ubogeega Janka:

»Najprvo sosednje fante pobijejo, potem se jim pa v srce smili. Slaba vest je bila, ne usmiljenje!«

Janko je nekaj časa mirno poslušal, a kri mu je kmalu vzkipele, zavrnil je sodnika, naj ga nikar ne dolži, ker ni kriv. To pa je sodnika še bolj razjezilo.

»Ali vas ni vaš vodja pohvalil, da ste dobro zamahnili?«

»Je!«

»Aha, smo že na pravi poti! In kaj ste nato odgovorili?«

»Nič, ker sem vedel, da me je po krivem obdolžil in pohvalil!«

»Že dobro!«

Še enkrat so bili vsi fantje poklicani v sodnikovo sobo; izpovedali so, da je Pepe res pohvalil Janka po pretepu, da je Janko sam ostal pri ranjencu in mu pomagal, da se je zavedel, da je bil Janko oni večer jezen in razburjen, da morda sam ni vedel, kaj dela.

Vse je govorilo zoper Janka, ki se je ves tresel razburjenosti. A tudi Pepetu ni bilo ravno lahko pri srcu. Neki fant se je zgovoril in izbleknul, da je on pravzaprav napravil pretep.

Po zasliševanju posameznih so poklicali čez nekaj časa vse fante skupaj v sodno sobo; in sodnik je svečano in z resnim glasom razglasil obodbo.

Janko je bil obsojen v zapor!

Pepe je dobil tudi nekaj dni. Zalila ga je rdečica, ko je to slišal, stisnil je zobe, pogledal postrani fanta, ki ga je spravil v zagato in siknil skozi zobe: »Hudič!« Janku so pa kar lasje vstajali od jeze, ko je videl, da je on obsojen, drugi oproščeni, pravi krivec prost, on obsojen! Topo je poslušal sodnika, ko mu je bral suhe paragrafe, nemo je stal, ko ga je sodnik vprašal, če ima kaj pripomniti k obsodbi.

Ko pa je šel iz sobe in zagledal na hodniku očeta, se mu je skoraj stemnilo pred očmi.

»Ali si prost?«

Janko je pogledal očeta z motnimi očmi.

»Govori! Kako je?«

Janko pa ni mogel izgovoriti besedice. Ves je bil iz sebe, vedel je, da je nedolžen, po nedolžnem obsojen, videl je jokajočo mater, videl žalostno sestro in Anico, kako jim bo hudo, ko bodo zvedeli rabsodbo, videl je v duhu svojo sramoto.

»Za Boga, ali si res obsojen!«

»Da!«

Oče je skoro omahnil. Mimo je šel Pepe s tovariši. Klel in zmerjal je onega, ki ga je potegnil v ječo. Oče Jankov je videl zloben izraz na Pepetovem obrazu, videl je, da ga Pepe skoraj zasmehuje in se mu roga radi sina.

»Ti capin beraški . . .«

»Kaj?«

»Capin, lopov!«

Hrup je nastal na hodniku, sodnijski sluga jih je komaj pomiril, sicer bi se še tukaj stekli.

»Z Bogom, oče, jaz nastopim takoj kazni!« je rekel Janko in podal očetu desnico.

»Janko . . . oh, kaj si mi napravil!« je skoro z jokajočim glasom govoril oče.

»Pozdravite doma! Kaj se boste jokali! Nedolžen sem!«

Janko je pustil očeta in hitel za slugo, oče ga je klical, a Janko ga ni hotel slišati.

Oproščeni fantje so pa popivali pozno v noč po mestu. Vsi pijani so jo slednjič primahali pred sodnijo in kot bi se hoteli ro-gati Janku zapeli:

Takrat v starih časih

takrat je lušno blo . . .

(Dalje sledi)

Agitirajte za „SLOVENCA“!